

UDK 341.31(497.6)“1992/1995“(049.3)

Primljeno: 24. 03. 2022.

Stručni rad

Professional paper

Ermin Kuka

POLITIKE ZARAĆENIH STRANA U REPUBLICI BOSNI I HERCEGOVINI 1992-1995: PRILOG KOMPARATIVNOJ ANALIZI POČINJENIH ZLOČINA

(Fikret Muslimović, Selmo Cikotić, *Zločini u oružanoj agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine, Udruženje za zaštitu tekovina borbe za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 2021*)

Knjiga pod naslovom *Zločini u oružanoj agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine* autora Fikreta Muslimovića i Selme Cikotića predstavlja naučno istraživanje značajno u kontekstu boljeg i potpunijeg razumijevanja savremene historije Bosne i Hercegovine. Knjiga je vremenski fokusirana na period 1992-1995. godina, a prostorno na teritorij Republike Bosne i Hercegovine. Radi se o jednom od najtežih perioda u borbi za opstojnost i teritorijalnu cjelovitost države Bosne i Hercegovine.

U tom smislu važno je naglasiti dvije bitne činjenice – prvu, da je Republika Bosna i Hercegovina u periodu 1992-1995. godine bila izložena klasičnoj oružanoj agresiji od strane susjednih država: Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) i Republike Hrvatske, uz podršku domaćih pomagača, i drugu, da su pretežno nad Bošnjacima izvršeni masovni i pojedinačni zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava, uključujući i zločin genocida. Ove premise su temelj od kojeg autori započinju svoja naučna istraživanja, čiji rezultati su objavljeni u ovoj knjizi.

Struktura knjige zasnovana je na dva osnovna dijela, sa uvodnim razmatranjima, zatim analizom osnovnih pojmova, tj. kategorijalno-pojmovnog sistema na kome su utemeljena istraživanja, te na koncu sažetkom, skraćenicama i indeksom ličnih imena.

U uvodnom dijelu autori navode osnovne motive i potrebe koji su ih naveli da naučno istraže i elaboriraju predmetnu tematiku, pogotovo u svjetlu činjenice da i danas, 27 godina nakon agresije, vlada gotovo opća „terminološka konfuzija u pogledu imenovanja zaraćenih strana u oružanim sukobima na prostoru Republike Bosne i Hercegovine“ (str. 33). Ova konstatacija sadrži u sebi zapravo osnovni naučni cilj ovoga istraživanja – pored naučne deskripcije, dati i naučnu klasifikaciju zaraćenih snaga na prostoru Republike Bosne i Hercegovine u periodu 1992-1995. godina, te počinjenih zločina.

Prvi dio knjige posvećen je općim razmatranjima o zaraćenim stranama i karakteru rata, gdje se metodološki precizno identificiraju zaraćene strane, a one su: Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora), Republika Hrvatska i Republika Bosna i Hercegovina. Autori u tom dijelu iznose sintezu najvažnijih spoznaja, teorijskih i empirijskih, u svrhu preciznog razumijevanja konteksta u kome se pojavljuju navedene zaraćene strane. Posebna važnost ovog dijela jeste činjenica da se autori pozivaju na relevantne presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) te sudova u Srbiji, Crnoj Gori i Hrvatskoj. Također, autori svoje stavove potkrijepljuju i objavljenim izvorima (prevashodno knjigama) čiji su autori jedni od glavnih vojnih i političkih aktera iz susjednih država, što je od izuzetne važnosti za adekvatno razumijevanje umiješanosti susjednih država i dokazivanje teze o agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Autori knjige su u potpunosti svjesni važnosti terminološkog označavanja kao osnove svakog ozbiljnog naučno-istraživačkog poduhvata. Naime, bitan uvjet svakog simboličnog općenja je imenovanje i označavanje, o čemu u savremenoj metodologiji društvenih nauka postoji visok stepen saglasnosti. Stoga autori započinju knjigu upravo sa pojmovnim okvirom razmatranja predmetne tematike. Ukupno sedamnaest (17) je takvih pojmova, čija određenja i definicije autori predstavljaju u knjizi, uz pozivanje na relevantne enciklopedije, rječnike i literaturu. Eventualni prigovor da se radi o relativno starijoj literaturi na koju se autori pozivaju, nikako ne umanjuje značaj navođenja ključnih pojmova kojima autori operiraju u samoj knjizi.

Identificiranje osnovnog kategorijalno-pojmovnog sistema u knjizi pokazuje kako su autori u potpunosti svjesni činjenice da, zapravo, od toga počinje svako racionalno saznavanje i razumijevanje. Zapravo, taj sistem je polazni osnov u traganju za naučnom istinom, budući da istina podrazumijeva „... postizanje realnog prepoznavanja činjenica na kojima je moguće postići pravdu i oprost, na čijim osnovama je moguće postići pomirenje i zajednički život... Izbjegavanje istine proizvodi mnoge sumnje u dobre namjere i mogućnosti očuvanja mira“ (str. 40). Zato autori naglašavaju kako

je suštinska namjena knjige, koju su ponudili užoj i široj društvenoj javnosti, „utvrđivanje činjenica istine“ (str. 40). To je posebno važno u današnjem vremenu i kontekstu, kada se permanentno relativizira, falsificira i negira istina, a glorificiraju zločinci i počinjeni zločini. Autori ove knjige se takvim negiranjima upravo suprotstavljaju naučnom istinom, činjenicama i dokazima.

Drugi dio knjige posvećen je komparativnoj analizi počinjenih zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Republici Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine od svih zaraćenih strana. Radi se o prvoj takvoj analizi, i to u sljedećim predmetnim oblastima: masovne grobnice, razaranje i uništavanje vjerskih objekata, zarobljenički logori, optužnice i presude Haškog tribunala, optužnice i presude u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori, optužnice i presude sudova u Bosni i Hercegovini, te ukupnan broj optuženih, kažnjenih i oslobođenih od strane Haškog tribunala, sudova Bosne i Hercegovine i sudova susjednih država. Primjenom statističke metode istraživanja autori izvode važan empirijski dio knjige. Općenito, knjiga je po tipu istraživanja pretežno empirijskog karaktera. U pribavljanju statističkih podataka autori su se koristili ličnim zabilježkama iz dnevnog, ažurnog praćenja medijskih izvještaja, te dostupnih optužnica i presuda za ratne zločine izrečenih od strane ICTY-a, sudova u Bosni i Hercegovini, kao i sudova u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori.

Primjena općenaučne statističke metode dopunjena je i komparativnom metodom, s ciljem potpunijeg, jasnijeg i preciznijeg potvrđivanja postavljene generalne hipoteze istraživanja. Za sva od prezentiranih poređenja u knjizi su ponudeni i adekvatni grafički prikazi, što svakako knjizi daje još veći značaj u kontekstu prezentacije rezultata i obrade empirijskih podataka. Autori su ponudili statističku obradu pribavljenih podataka. Kao indikatore za poređenje zaraćenih strana uzeli su one „u najbitnijim oblastima u kojima se manifestirala njihova odgovornost za ratne zločine: pokazatelji o masovnim grobnicama, logorima i porušenim vjerskim objektima; te pokazatelji o djelovanju tužilaštava i sudova na procesuiranju i kažnjavanju odgovornih za ratne zločine (Haški tribunal, sudovi bh. susjeda – Srbije, Crne Gore i Hrvatske, te domaći sudovi u Bosni i Hercegovini)“ (str. 348).

U kontekstu ukupnog naučnog doprinosa u identificiranju i analizi zaraćenih strana, kao i određivanju samog karaktera sukoba u Republici Bosni i Hercegovini u periodu 1992-1995. godine, važno je posebno istaći počinjene zločine od strane zaraćenih strana. Pored analize počinjenih zločina od strane susjednih država, autori su u analizu uključili i zločine počinjene od strane pripadnika Armije Republike Bosne i Hercegovine. Time manifestuju svoj puni objektivni naučno-istraživački pristup postavljenom predmetu istraživanja. Ipak primjećuju kako zločini koji su, nesumnjivo,

„počinjeni i od odbrambeno-oslobodilačkih snaga, stoga, ne mogu predstavljati obrazac djelovanja već sporadično iskakanje iz dominantne prakse djelovanja“ (str. 27). Osnovna razlika od zločinā koje su počinile druge zaraćene strane je u samim političkim ciljevima tih strana. Nepravedni i zločinački ciljevi agresora nisu mogli biti provedivi bez zločinačkog djelovanja na terenu, a što je dokazano temeljem indikatora o masovnim grobnicama, uništenim vjerskim objektima, logorima, procesuiranim i presuđenim ratnim zločincima. S druge strane, glavni cilj branilaca (Armija Republike Bosne i Hercegovine) je bilo „vođenje pravednog i odbrambeno-oslobodilačkog rata“ (str. 27), a što je kvantitativnim podacima predstavljenim u empirijskom dijelu knjige i u konačnici dokazano.

Na koncu treba naglasiti kako ova knjiga, kao vrijedan rezultat naučno-istraživačkog rada dvojice autora, predstavlja dobar i kvalitetan polazni osnov za neka nova naučna istraživanja predmetne tematike. Svjedoci smo da se sve više pišu i objavljuju knjige, monografije, studije, naučni i stručni radovi koji tematiziraju preedmetnu tematiku. Međutim, ne smije se pasti u zamku da se izvodi zaključak kako je sve istraženo ili kako je preduga vremenska distanca od 1995. godine do danas da bi se danas kvalitetno pisalo i objavljivalo o ovim temama. Knjiga *Zločini u oružanoj agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine* Fikreta Muslimovića i Selme Cikotića je, stoga, vrijedan doprinos nastojanjima da se naučno, u skladu sa zahtjevima savremene metodologije društvenih nauka, obrade i elaboriraju počinjeni zločini u vremenu oružane agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Knjigom se upotpunjuju postojeća naučna saznanja, te otvaraju pitanja i problemi kojim savremena nauka treba adekvatno pristupiti i ponuditi relevantne i utemeljene naučne odgovore.

Adresa autora
Autor's address

Ermin Kuka
Univerzitet u Sarajevu
Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava
ermin.kuka@hotmail.com